

УПРАВЛІННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЮ СТІЙКІСТЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У КРИЗОВИХ УМОВАХ

Прогонюк Л.Ю., канд. юрид. наук, доцентка
Миколаївський національний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0003-0376-5079>

Прогонюк С.С., аспірант
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: У статті досліджуються питання забезпечення продовольчої стійкості територіальних громад в умовах воєнного стану як складової національної безпеки України. Проаналізовано вплив повномасштабної війни на аграрний та промисловий сектори, зокрема втрати виробничого потенціалу, порушення логістичних ланцюгів і обмеження доступу до ресурсів. Розглянуто основні напрями державної політики, спрямовані на підтримку агровиробників, релокацію підприємств та забезпечення безперервності виробництва. Окрему увагу приділено ролі територіальних громад у забезпеченні продовольчої стійкості, а також перспективам удосконалення механізмів державної підтримки в умовах воєнних викликів та післявоєнного відновлення.

Ключові слова: продовольча стійкість, територіальні громади, національна безпека, аграрний сектор, воєнний стан, державна підтримка, релокація підприємств, продовольча безпека.

Унаслідок повномасштабної агресії РФ економіка України зазнала значних втрат, зокрема у промисловому та аграрному секторах. Значна частина підприємств, розташованих у зонах бойових дій та тимчасової окупації, припинила діяльність; багато виробничих потужностей зруйновано або пошкоджено. Ускладнився доступ до сировини, ресурсів і ринків збуту, а також порушено логістичні ланцюги. Крім того, частина сільськогосподарських земель стала непридатною для обробки, а блокування морських портів суттєво обмежило можливості експорту аграрної продукції. На прифронтових територіях загострилися проблеми із забезпеченням населення продовольством.

Водночас ключова роль промисловості та аграрного сектору у підтримці економічної стійкості держави в умовах війни та повоєнного відновлення зумовлює необхідність формування ефективної державної політики. Така політика має бути спрямована на підтримку реформ і ініціатив, які дозволять суб'єктам господарювання адаптуватися до нових викликів і ризиків, а також створити передумови для відновлення економічного потенціалу та довгострокового зростання. Забезпечення стійкості промисловості потребує комплексного підходу, що поєднує створення сприятливих умов для відновлення виробництва з інструментами стимулювання розвитку пріоритетних галузей. Важливу роль у цьому процесі відіграє поглиблення євроінтеграції, що відкриває можливості для використання потенціалу Європейського Союзу як чинника

економічного зростання, модернізації промисловості відповідно до європейських стандартів та розвитку взаємовигідного партнерства з урахуванням національних інтересів України.

Питання правового регулювання аграрної діяльності та її ролі у забезпеченні продовольчої безпеки традиційно є предметом наукових досліджень вітчизняних учених. Водночас в умовах повномасштабної війни та нових безпекових викликів особливої актуальності набуває дослідження продовольчої стійкості саме на рівні територіальних громад, які стають важливою ланкою у забезпеченні населення продовольством. Із запровадженням воєнного стану в Україні було прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку безперервності аграрного виробництва, стабілізацію продовольчих ринків та забезпечення доступу населення до продуктів харчування. Це підкреслює ключову роль аграрного сектору не лише у формуванні продовольчої безпеки держави, а й у зміцненні національної безпеки загалом. У цьому контексті важливим є аналіз державних заходів та інструментів підтримки агровиробників, а також їх впливу на здатність територіальних громад забезпечувати продовольчу стійкість в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

У період повномасштабної війни державна політика України спрямована на забезпечення стійкості економіки, зокрема через підтримку промислового та аграрного секторів. Реалізуються ініціативи, покликані мінімізувати наслідки втрати виробничого потенціалу, спростити умови ведення господарської діяльності, стимулювати розвиток бізнесу, лібералізувати зовнішню торгівлю та посилити євроінтеграційні процеси. Важливим напрямом також є забезпечення енергетичної стабільності, що безпосередньо впливає на безперервність виробництва та доступ населення до базових ресурсів, у тому числі продовольства.

Координацію процесів відновлення економіки та інфраструктури здійснює Національна рада з відновлення України від наслідків війни, утворена у 2022 році. У межах її діяльності напрацьовано комплексний план заходів післявоєнного відновлення та розвитку, що включає пріоритетні реформи, стратегічні ініціативи та необхідні нормативно-правові зміни. Реалізація цих заходів має ключове значення для відновлення економічного потенціалу держави та забезпечення продовольчої стійкості громад як складової національної безпеки.

Значні втрати промислового потенціалу у східних та південних регіонах України, а також постійна загроза подальших руйнувань зумовили необхідність релокації виробничих потужностей до більш безпечних територій. У відповідь на ці виклики Кабінетом Міністрів України було затверджено план невідкладних заходів щодо переміщення підприємств із зон активних бойових дій або потенційної небезпеки [1]. Запроваджений механізм передбачає не лише фізичне переміщення виробничих потужностей і персоналу, але й створення умов для відновлення діяльності підприємств на нових локаціях. Зокрема, йдеться про підключення до інженерних мереж, спрощення процедур отримання земельних

ділянок, а також надання фінансових послаблень, зокрема відтермінування кредитних зобов'язань.

Станом на початок 2023 року в межах програми релокації було переміщено близько 800 підприємств, з яких понад 600 вже відновили свою діяльність у нових регіонах [2]. Частина підприємств продовжувала пошук відповідних локацій або можливостей для транспортування. Важливу роль у цьому процесі відіграють органи місцевого самоврядування, які сприяють розміщенню підприємств, забезпеченню житлом працівників та організації логістичних процесів. Найбільша кількість релокованих підприємств зосереджена у західних областях України, зокрема у Львівській, Закарпатській, Чернівецькій, Івано-Франківській, Хмельницькій та Тернопільській областях [3]. Така територіальна трансформація виробництва сприяє підтримці економічної активності та є важливим чинником забезпечення продовольчої стійкості громад у системі національної безпеки.

Управління продовольчою стійкістю територіальних громад в умовах кризи, зокрема воєнного стану, набуває ключового значення для забезпечення національної безпеки України. Повномасштабна війна суттєво вплинула на аграрний і промисловий потенціал, порушила логістичні зв'язки та ускладнила доступ населення до продовольства, особливо у прифронтових регіонах. Встановлено, що ефективне забезпечення продовольчої стійкості можливе за умови поєднання державної підтримки, гнучких управлінських рішень на місцевому рівні та активної участі територіальних громад. Важливу роль відіграють такі інструменти, як підтримка агровиробників, релокація підприємств, розвиток локальних продовольчих систем та налагодження партнерств між владою, бізнесом і громадськістю. Підвищення продовольчої стійкості територіальних громад потребує комплексного підходу, спрямованого на зміцнення їх спроможності адаптуватися до кризових викликів, забезпечувати безперервність постачання продовольства та формувати основу для сталого розвитку у післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію» від 25 березня 2022 р. № 246-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>
2. Завдяки урядовій програмі релокації збережено понад 35 тисяч робочих місць. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a54c8281-02fa-4ced-8b14-3a7ca772a826&title=Zavdiaki>
3. Собкевич О.В та ін. Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни : аналіт. доп. за ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2023. 49 с.

Abstract: The article examines the issues of ensuring food security of territorial communities under martial law as a component of national security of Ukraine. The impact of a full-scale war on the agricultural and industrial sectors is analyzed, in particular, the loss of production potential, disruption of logistics chains and restrictions on access to resources. The main directions of state policy aimed at supporting agricultural producers, the relocation of enterprises and ensuring the

continuity of production are considered. Special attention is paid to the role of territorial communities in ensuring food security, as well as the prospects for improving state support mechanisms in conditions of military challenges and post-war recovery.

Keywords: food security, territorial communities, national security, agricultural sector, martial law, state support, relocation of enterprises, food security.

УДК 615.099:599.323.452:591.424

DOI 10.31521/978-617-7149-94-0-158

ПЕСТИЦИДИ ЯК ПОТЕНЦІЙНА НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Пшиченко В.В., канд. біол. наук, доцентка

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

<https://orcid.org/0000-0003-0652-1563>

Анотація: Військові дії, які відбуваються на території України поставили під загрозу продовольчу безпеку в усьому світі. Тому, збереження і підвищення врожайності є актуальним питанням сільського господарства. З метою захисту сільськогосподарських культур від шкідників, хвороб та бур'янів використовують широкий спектр пестицидів. Пестициди забруднюють сільськогосподарську продукцію та чинить токсичний вплив на організм. Найбільш вразливою категорією населення щодо токсичного впливу пестицидів є робітники сфери сільського господарства, які контактують із ними на постійній основі, що призводить до погіршення стану здоров'я та розвитку хронічних професійних захворювань, зокрема, до порушення функції легень і розвитку респіраторних захворювань.

Ключові слова: пестициди, хлорпірифос, щури, легені, дієнові кон'югати, малоновий діальдегід

Військові дії, які відбуваються на території України поставили під загрозу продовольчу безпеку в усьому світі [1]. Тому, сьогодні актуальним питанням сільського господарства є захист сільськогосподарських культур від шкідників, хвороб та бур'янів, що дозволить не тільки зберегти, а і підвищити врожайність, адже це є вкрай необхідним для забезпечення продовольчої безпеки. З цією метою у агросекторі застосовують широкий спектр пестицидів, але перевага надається пестицидам з високою ефективністю та низькою вартістю. Одним із таких пестицидів є фосфороорганічний інсектицид - хлорпірифос [2]. Однак, хлорпірифос є небезпечним для навколишнього середовища, забруднює сільськогосподарську продукцію та чинить токсичний вплив на організм людини і тварин [3]. Найбільш вразливою категорією населення щодо токсичного впливу пестицидів є робітники сфери сільського господарства, оскільки вони контактують із ними на постійній основі, що призводить до погіршення стану здоров'я та розвитку хронічних професійних захворювань. Зокрема, потрапляння хлорпірифосу у підвищених кількостях до організму респіраторним шляхом